

راهنمای سرگشتگان

تجربه گرایان

لورنس کارلین

مترجم: رحمان شریفزاده

۱۳۹۹

سرشناسه: کارلین، لارنس Carlin, Laurence

عنوان و نام پدیدآور: تجربه‌گرایان/نویسنده: لورنس کارلین؛ مترجم: رحمان شریف‌زاده.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: شانزده، ۲۵۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۳۶-۷۶۲-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The Empiricists: A Guide For The Perplexed, c2009.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۵۵] - ۲۵۸.

موضوع: تجربه‌گرایی

Empiricism

شناسه افزوده: شریف‌زاده، رحمان، ۱۳۶۳ - مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

شناسه افزوده: Elmi - Farhangi Publishing Co

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷/۳۲/۸۱۶ B

رده‌بندی دیویی: ۱۴۶/۴۴

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۲۱۱۴۹

تجربه‌گرایان

نویسنده: لورنس کارلین

مترجم: رحمان شریف‌زاده

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک))

چاپ نخست: ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات
علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه

کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵؛ تلفن اداره مرکزی:

۷۰-۸۸۷۷۴۵۶۹؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛ تلفن مرکز پخش: ۸۸۸۸۰۱۵۲؛ فکس: ۸۸۸۸۰۱۵۱

آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

وبسایت فروش آنلاین: www.elmifarhangi.com

فروشگاه مرکزی (پرندۀ آبی): خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، کوچه گلغام،

پلاک ۷۲؛ تلفن: ۳-۲۲۴۱۴۰

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، رویه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶-۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶

فروشگاه دو: میدان هفت‌تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛

تلفن: ۷-۸۸۳۴۳۸۰۶

فهرست مطالب

مقدمه مترجم ..... نه
پیشگفتار مؤلف ..... سیزده

فصل اول: مقدمه: تجربه گرایان و زمینه آنها ۱
۱-۱. تجربه گرایی و تجربه گراها ۱
۲-۱. زمینه فکری تجربه گرایان مدرن نخستین ۴
۱-۲-۱. مارتین لوتر و اصلاحات ۵
۲-۲-۱. جهان‌شناسی ارسطویی و انقلاب علمی ۶
۳-۲-۱. نظریه ماده و صورت ارسطویی / مدرسی و ظهور مکانیسم ۱۰
۴-۲-۱. انجمن سلطنتی لندن ۱۵

فصل دوم: فرانسویس بیکن (۱۵۶۱-۱۶۲۶) ۱۹
۱-۲. قلمرو طبیعی: بت‌های ذهن ۲۱
۱-۱-۲. بت‌های قبیله ۲۲
۲-۱-۲. بت‌های غار ۲۶
۳-۱-۲. بت‌های بازار ۲۸
۴-۱-۲. بت‌های نمایش ۳۰

- ۲-۲. معرفت و تجربه: معرفی استقرا ۳۳
- ۱-۲-۲. قیاس‌های ارسطویی / مدرسی: استدلال‌های قیاسی کنار گذاشته می‌شوند ۳۳
- ۲-۲-۲. تجربه‌گرایی بیکنی: معرفی استقرا ۳۵
- ۳-۲. نتیجه‌گیری: بیکن تجربه‌گرا ۴۰

فصل سوم: توماس هابز (۱۶۷۹-۱۵۸۸) ۴۳

- ۱-۳. قلمرو طبیعی: مکانیسم مادی هابز ۴۵
- ۱-۱-۳. اهمیت حرکت ۴۷
- ۲-۱-۳. احساس و ذهن ۵۱
- ۲-۳. معرفت و تجربه: تعاریف و روش اقلیدسی ۵۸
- ۱-۲-۳. دو نوع معرفت و تعقل درست ۵۹
- ۲-۲-۳. روش تحلیل و روش ترکیب ۶۲
- ۳-۳. نتیجه‌گیری: هابز تجربه‌گرا ۶۷

فصل چهارم: پیر گاسندی (۱۶۵۵-۱۵۹۲) ۷۱

- ۱-۴. قلمرو طبیعی: اتمیسم گاسندی ۷۳
- ۱-۱-۴. اصول پایه اتمیسم گاسندی ۷۳
- ۲-۱-۴. احساس اتمیستی ۷۸
- ۲-۴. معرفت و تجربه: «راه میانه» به سوی معرفت ۸۱
- ۱-۲-۴. شکاک‌ها تا حدی برحق‌اند ۸۱
- ۲-۲-۴. معرفت بازیابی می‌شود؟ ۸۴
- ۳-۴. نتیجه‌گیری: گاسندی تجربه‌گرا ۸۶

فصل پنجم: رابرت بویل (۱۶۲۷-۱۶۹۱) ۸۹

- ۱-۵. قلمرو طبیعی: مکانیسم (ذره‌باوری) بویل ۹۳
- ۱-۱-۵. اصول پایه مکانیسم (ذره‌باوری) بویل ۹۳
- ۲-۱-۵. احساس و ذهن ۱۰۰
- ۲-۵. معرفت و تجربه: مکانیسم و آزمایشگر محتاط ۱۰۳

- ۱۰۴..... ۱-۲-۵. عظمت مکانیسم
- ۱۰۸..... ۲-۲-۵. آزمایش‌ورزی و جایگاه مکانیسم
- ۱۰۹..... ۳-۵. نتیجه‌گیری: بویل تجربه‌گرا
- ۱۱۱..... فصل ششم: جان لاک (۱۶۳۲-۱۷۰۴)
- ۱۱۶..... ۱-۶. قلمرو طبیعی: مکانیسم لاک
- ۱۱۸..... ۱-۶. ۱-۱. علیه فطری‌گرایی
- ۱۲۳..... ۱-۶. ۲-۱. ایده‌ها و لوح سفید
- ۱۲۶..... ۱-۶. ۳-۱. کیفیات اولیه و ثانویه، و ایده مغشوش ما از جوهر
- ۱۳۵..... ۱-۶. ۴-۱. دیدگاه لاک در باب قدرت
- ۱۳۷..... ۲-۶. ۲-۱. معرفت و تجربه: معرفت‌شناسی لاک
- ۱۳۹..... ۲-۶. ۱-۲. واقع‌گرایی غیرمستقیم، یا نظریه‌بازنمودی ادراک
- ۱۴۱..... ۲-۶. ۲-۲. یقین معرفت
- ۱۴۶..... ۲-۶. ۳-۲. منشأ معرفت
- ۱۵۱..... ۲-۶. ۴-۲. گستره معرفت
- ۱۵۷..... ۳-۶. نتیجه‌گیری: لاک تجربه‌گرا
- ۱۵۹..... فصل هفتم: اسحاق نیوتن (۱۶۴۲-۱۷۲۷)
- ۱۶۳..... ۱-۷. ۱-۱. قلمرو طبیعی: اصول نیوتن
- ۱۶۴..... ۱-۷. ۱-۱. جهانی از نیروها: گرانش جهانی
- ۱۶۶..... ۱-۷. ۲-۱. گرانش چه نوع کیفیتی است؟
- ۱۷۱..... ۱-۷. ۳-۱. مکانیسم و کنش از فاصله
- ۱۷۴..... ۲-۷. ۲-۱. معرفت و تجربه: قواعدی برای مطالعه فلسفه طبیعی
- ۱۷۴..... ۲-۷. ۱-۲. چهار قاعده
- ۱۷۷..... ۲-۷. ۲-۲. فلسفه طبیعی به کجا می‌رود؟
- ۱۷۸..... ۳-۷. نتیجه‌گیری: نیوتن تجربه‌گرا
- ۱۸۱..... فصل هشتم: جرج بارکلی (۱۶۸۵-۱۷۵۳)
- ۱۸۴..... ۱-۸. ۱-۱. قلمرو طبیعی: ایدئالیسم بارکلی

- ۱۸۵..... ۱-۱-۸ جهان فقط حاوی روح‌ها و ایده‌هاست
- ۱۸۸..... ۲-۱-۸ وجود داشتن همان ادراک شدن است: دو استدلال برای
ایدئالیسم/ غیرمادی‌گرایی
- ۱۹۴..... ۳-۱-۸ علیه تمایز کیفیت اولیه - ثانویه
- ۱۹۷..... ۲-۸ معرفت و تجربه: معرفت‌شناسی فهم عرفی بارکلی
- ۱۹۷..... ۱-۲-۸ علیه نظریهٔ باز نمودی ادراک
- ۲۰۲..... ۲-۲-۸ شکست شکاک و بازگشت به فهم عرفی
- ۲۰۲..... ۳-۲-۸ مکانیسم، نیوتن‌گرایی و ابزارگرایی: دیدگاه بارکلی در
مورد علم جدید
- ۲۱۲..... ۴-۲-۸ پاسخ به اشکالات متداول
- ۲۱۶..... ۳-۸ نتیجه‌گیری: بارکلی تجربه‌گرا

فصل نهم: دیوید هیوم (۱۷۱۱ - ۱۷۷۶)..... ۲۱۹

- ۲۲۳..... ۱-۹ قلمرو طبیعی: رویکرد روان‌شناختی هیوم
- ۲۲۳..... ۱-۱-۹ انطباعات و ایده‌ها
- ۲۲۶..... ۲-۱-۹ اصول تداعی
- ۲۲۸..... ۲-۹ معرفت و تجربه: نیمه‌شکاکیت هیوم
- ۲۲۸..... ۱-۲-۹ روابط میان ایده‌ها در مقابل امور واقع
- ۲۲۹..... ۲-۲-۹ از امور واقع به علت و معلول: مسئلهٔ نخست هیوم
- ۲۳۲..... ۳-۲-۹ معرفت به علت و معلول: پرسش دوم هیوم
- ۲۳۹..... ۴-۲-۹ مسئلهٔ استقرا: پرسش سوم هیوم
- ۲۴۵..... ۵-۲-۹ تبیین ایجابی هیوم از علیت: آیا استقرا باز یابی می‌شود؟
- ۲۴۸..... ۳-۹ نتیجه‌گیری: هیوم تجربه‌گرا

فصل دهم: تجربه‌گرایی و تجربه‌گرایان: خلاصه و نتیجه‌گیری..... ۲۵۱

کتاب‌شناسی..... ۲۵۵

مقدمه مترجم

اندیشمندانی که این کتاب به آن‌ها می‌پردازد همگی متعلق به دوره‌ای هستند که تجربه‌گرایی کلاسیک، یا اولیه، یا سنتی خوانده می‌شود. این دوره، یعنی قرن هفدهم و هجدهم، را معمولاً با سه گانهٔ لاک، بارکلی و هیوم می‌شناسند. با این حال مؤلف، فیلسوفان بیشتری از جمله بیکن، هابز، نیوتن، و گاسندی را در کتاب گنجانده است. توضیحات خوبی را خود مؤلف در مقدمهٔ کتاب آورده است و نمی‌خواهم آن‌ها را تکرار کنم. در اینجا مایلیم به دو نکته اشاره کنم که کمتر به آن‌ها توجه می‌شود.

نکتهٔ اول اینکه کسانی چنین گمان می‌کنند که تجربه‌گرایی فلسفه‌ای در مقابل اندیشهٔ دینی است و اندیشهٔ دینی را با عقل‌گرایی همگرا تر می‌دانند. معمولاً دو دلیل برای چنین گمانی ذکر می‌شود که هر دو قابل مناقشه هستند. دلیل نخست این است که تجربه‌گرایی علیه وجود فطریات است و اندیشهٔ دینی قائل به فطریات (چنان که خواهیم دید لاک معتقد بود که ذهن در وهلهٔ نخست لوح سفیدی است که با تجربه نگاشته می‌شود). مشکل این استدلال در این است که به نظر می‌رسد معرفت فطری را با فطرت (یا طبع و غریزه) خلط کرده است. آنچه تجربه‌گرایی

رد می‌کنند معرفت فطری است نه فطرت یا گرایش‌های طبیعی بدن یا روح انسان. معرفت فطری یعنی وجود دانشی راجع به طبیعت که از تجربه ناشی نشده باشد و این به نظر نمی‌رسد و اگرایی‌ای با اندیشه دینی داشته باشد. فرد می‌تواند تجربه‌گرا باشد و باز معتقد به این باشد که انسان فطرتاً خداجوست یا فطرتاً گرایش به خیر دارد.

استدلال دومی که معمولاً دیده می‌شود این است که در نظر تجربه‌گرایان اندیشه‌های غیر تجربی نمی‌توانند معرفت باشند یا حتی معنادار باشند. این استدلال نیز سست است، چرا که تجربه‌گرایی کلاسیک را، که موضوع این کتاب است، با تجربه‌گرایی منطقی یا پوزیتیویسم قرن بیستم خلط می‌کند. موضع تجربه‌گرایی کلاسیک این است که معرفت راجع به طبیعت از تجربه شروع می‌شود؛ شما نمی‌توانید بدون رجوع به تجربه از طبیعت و سازوکار و قوانین آن شناختی حاصل کنید. چنین موضعی هیچ ناسازگاری با باورهای دینی، باور به وجود خدا یا هستی‌مندهای غیرمادی ندارد.

اکثر اندیشمندان این دوره فکری، افرادی معتقد و بعضاً کشیش بوده‌اند. حتی باورهای دینی بعضی از این فیلسوفان خود را در اندیشه تجربه‌گرایانه‌شان نشان می‌دهد. مثلاً چنان که خواهیم دید لاک، بویل و گاسندی خداوند را منشأ حرکت ذرات می‌دانستند و از این رو ذره‌باوری و مکانیسم آن که مبنای هستی‌شناختی تجربه‌گرایی این فیلسوفان است رنگ و بویی دینی دارد، یا تجربه‌گرایی بارکلی بدون توجه به نقش خداوند در جریان کسب تجربه قابل فهم نیست؛ چنان که خواهیم دید، در نظر وی تجربه‌های ما از طبیعت از سوی خداوند به ما اعطا می‌شوند، چرا که خود اشیا توانایی آفرینش ایده‌های تجربی را ندارند.

نکته دیگری که مایلم بیان کنم این است که در تجربه‌گرایی کلاسیک معمولاً اعتقاد بر این است که چیزی که ذهن انسانی از طبیعت دریافت می‌کند توده آشفته‌ای از داده‌های حسی یا انطباعات

است و این ذهن انسانی است که آن را مقوله‌بندی می‌کند و به آن معنا می‌دهد. در واقع بسیاری از این تجربه‌گرایان کلاسیک معتقد بودند که ما انطباعات را از جهان می‌گیریم و ذهن ما روابط را به آن‌ها اضافه می‌کند و در نتیجه جهان قابل فهم می‌شود. این نوع نگاه را تجربه‌گرایان دیگری در قرن بیستم به چالش کشیده‌اند. ویلیام جیمز در مقابل چنین رویکردی، «تجربه‌گرایی ثانویه یا رادیکال» را معرفی می‌کند. در نظر جیمز جهان به خودی خود منسجم و دارای پیوستگی است؛ ما از جهان هم انطباعات و هم روابط را با هم دریافت می‌کنیم. جهان به‌نفسه رابطه‌مند، و شبکه‌ای منسجم است. می‌توان از این نکته این استفاده را کرد که تجربه‌گرایی لزوماً مستلزم این نیست که نظم و انسجام جهان امری سوپرناتو و روان‌شناختی باشد. تجربه‌گرایی ویلیام جیمز چنین استلزامی ندارد. این ادعا نتیجه منطقی این اصل تجربه‌گرایی که «معرفت ما از طبیعت با تجربه آغاز می‌شود» نیست. چرا که این اصل لزوماً دریافت ما از طبیعت را محدود به داده‌های حسی آشفته یا انطباعات نمی‌کند.

اهمیت این کتاب در این است که هم متکی بر آثار دست اول تجربه‌گرایان کلاسیک است، یعنی از منابع اصلی این دوره نقل قول می‌کند و هم با زبانی روان و روشن مهم‌ترین اندیشه‌های آن‌ها را به بحث می‌گذارد. این امر باعث شده است که قوت و ضعف اندیشه این اندیشمندان بهتر عیان شود و در نتیجه تصویر دقیق‌تری از اندیشه آن‌ها و پیامدهای منطقی ایده‌هایشان به دست آید.

رحمان شریف‌زاده

شهریور ۱۳۹۸

پیشگفتار مؤلف

هدف کتاب حاضر معرفی اندیشه فلسفی تجربه‌گرایان مدرن نخستین است و در صدد است تا تطور و اوج تجربه‌گرایی مدرن نخستین را همچون داستانی درباره متفکران بزرگی که انگاره‌های فلسفی خود را به اشتراک گذاشته‌اند، بیان کند. بر این اساس، این کتاب دو هدف تاریخی و فلسفی دارد: هدف تاریخی‌اش این است که دیدگاه‌های تجربه‌گرایان قرن هفدهم و هجدهم را به نحوی معرفی کند که متوجه زمینه فکری و اجتماعی آنها باشد؛ هدف فلسفی‌اش نیز این است که دیدگاه‌های فلسفی آنها و استدلال‌های حامی‌شان را به نحوی بیان کند که فهم دانشجوی فلسفه در این باب عمیق شود.

در وهله نخست، این کتاب برای کسانی نوشته شده است که با تجربه‌گرایی مدرن نخستین آشنایی اندکی دارند یا اصلاً آشنا نیستند. هر چند امید است این کتاب در این زمینه ممتاز و یگانه باشد، نقطه

---

۱. در این راستا، فصل اول زمینه فکری‌ای را که این تجربه‌گرایان در آن کار می‌کردند به بحث می‌گذارد، و فصل‌های بعدی به مثابه یک کل در پی روایت داستان تحول تجربه‌گرایی اولیه هستند.

پایانی پژوهش در باب تجربه‌گرایی کلاسیک نیست؛ بلکه کتاب حاضر در صدد است تا متفکران مهم تجربه‌گرایی کلاسیک را بشناساند و همچنین به روشنی بیان کند که چرا تجربه‌گرایی مدرن نخستین عموماً همچون برههٔ معجزا و برجسته‌ای در تاریخ اندیشه لحاظ می‌شود. تمرکز کتاب بر دو درون‌مایه‌ای است که در اندیشهٔ همهٔ تجربه‌گرایان کلاسیک وجود دارد: تمرکز بر جهان‌بینی هستی‌شناختی این متفکران (چه نوع چیزهایی وجود دارد؟ این موجودات چگونه رفتار می‌کنند؟ چرا آن‌ها به این شکل رفتار می‌کنند؟)؛ تمرکز بر دیدگاه‌های آن‌ها در باب معرفت و روش (چه چیز معرفت به موجودات را شکل می‌دهد و ما چگونه آن را به دست می‌آوریم؟). سه نکته در مورد رویکرد این کتاب درخور توجه است:

۱. به علت محدودیت گنجایش کتاب و همچنین گرایش به تمرکز بر درون‌مایه‌هایی که تمام تجربه‌گرایان در آن‌ها شریک‌اند، شماری از موضوعات ارزشمند مطرح نشده‌اند. شاید موضوع مطرح نشده‌ای که بیش از همه به چشم بیاید، دیدگاه‌های لاک دربارهٔ این‌همانی شخصی است. گرچه بدون شک این موضوع فلسفی مهمی است و بحث لاک بحثی کلاسیک است، ادبیات گسترده‌ای قبلاً در مورد آن موجود است. از این گذشته، این موضوع مستقیماً به درون‌مایه‌های این کتاب مرتبط نمی‌شود و ظاهراً یا چنین به نظر من می‌رسد که دیدگاه فرد در مورد این‌همانی شخصی، وی را تجربه‌گرا نمی‌کند.

۲. از آنجا که هدف مجموعهٔ راهنمایی برای سرگشتگان این است که موضوعاتی را که دانشجویان اغلب آن‌ها را گیج‌کننده می‌یابند برجسته کند، من در نقل [و انتخاب] مسائل تجربه‌گرایان کلاسیک آزادانه عمل کرده‌ام. به نظرم، یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات دانشجوی فلسفهٔ مدرن، مطالعه و درک متون مربوط به این حوزه است؛ متونی قدیمی که در بردارندهٔ سبک‌های نوشتاری بیگانه با عرف‌های

نوشتاری امروزی ماست. از این رو، وقتی که نظر یا استدلال مهمی به بحث گذاشته می‌شود، تمایل دارم تا واژگان نویسندهٔ مربوط را گاهی به تفصیل در بحث بگنجانم، نه اینکه خواننده را مجبور کنم صرفاً بر واژگان خود من تکیه کند. امیدوارم این کار خوانندگان را تشویق کند تا خود را با متن‌های اصلی کلاسیک نیز درگیر کنند.

۳. در حالی که سخاوتمندانه از منابع دست‌اول نقل‌قول می‌کنم، ادبیات دست‌دوم را به‌هیچ‌وجه به بحث نمی‌گذارم. بحث و جدل‌های ارزشمند زیادی در منابع و مآخذ دست‌دوم وجود دارد و من در کتاب‌شناسی برخی از آن‌ها را پیشنهاد داده‌ام؛ با این حال، از آنجا که کوشیده‌ام تا بسیاری از تجربه‌گرایان مدرن نخستین را پوشش دهم (به جای سه‌گانهٔ معمول لاک - بارکلی - هیوم)، محدودیت‌های گنجایشی کتاب مانع از آن شد که بحث‌های ادبیات دست‌دوم را نیز در آن بگنجانم.

موقع نگاشتن این کتاب کمک‌ها و حمایت‌های بسیار زیادی دریافت کرده‌ام؛ از جمله دانشگاه ویسکانسین اشکوش^۱ با یک «کمک‌هزینهٔ توسعهٔ دانشکده» در برهه‌ای بسیار حساس، از این طرح حمایت کرد و من از این پشتیبانی سپاسگزارم.

همچنین از دانشجویانم در برنامهٔ خارجی مطالعهٔ تابستانی کیمبریج در ۲۰۰۸ متشکرم که اصلاحات زیادی را بر روی دست‌نوشتهٔ این کتاب اعمال کردند.

از دوست و همکارم مارشال میزنر^۲ به‌طور ویژه سپاسگزارم که غلط‌گیری کل دست‌نوشته و تصحیح بسیاری از خطاها را عهده‌دار بودند و در مورد کل مطالب توصیه‌های بسیار خوبی را مطرح کردند. مطمئنم هنوز خطاهایی هست؛ ولی این خطاها از من است.

والدینم، لئو و کی کارلین^۱، از اشتیاق من به تاریخ فلسفه پستیانی و مرا تشویق کردند تا آن را دنبال کنم. آن‌ها با اینکه می‌دانستند چشم‌اندازهای شغلی برای فیلسوف، مضیق است، همواره حامی من بودند. همیشه سپاسگزار عشق و دلگرمی آن‌ها هستم.

بیشترین دین من به همسر استفانی، و فرزندانش ناتان، ماکسول و سوفیا است. آن‌ها بارها با یادآوری مهم‌ترین مسائل در زندگی، در سراسر این کار، مرا دلگرم کردند. این کتاب را با عشق و قدرشناسی به آن‌ها تقدیم می‌کنم.

نقل قول‌هایی که از کتاب ام. ای. استیوارت (ویراستار)، مقالات فلسفی منتخب رابرت بویل (۱۹۹۱) انتخاب شده‌اند با مجوز شرکت انتشاراتی هاکت [در این کتاب] چاپ شده است. همه حقوق آن محفوظ است.

ارجاعات به آثار تجربه‌گرایان در کتاب‌شناسی به شکل اختصاری آمده است.